

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: UIT EN VOOR DE PRAKTIJK: A. H. GRONDEL, ABR. MEY EN JAMES POLAK; LITERATUUR: DR. A. STERNHEIM; BESLECHTE

GESCHILLEN: MR. A. E. J. NYSINGH; — UIT HET BUITENLAND: JAC. H. KRAMER — EFFICIËNTIE: I. ROET Jzn.

MEDEWERKERS TH. ANDRIES, H. J. VAN ARKEL, PROF. MR. DR. H. W. C. BORDEWIJK, J. BOSMAN Az., J. P. CROIN, P. J. DAM, E. VANDIEN, W. H. ELLES, G. W. FRESE, DR. W. J. HARTMANN, LEONARD JACOBS, R. KUIJPER, J. J. M. H. NIJST, J. PAARDE-KOOPER, PROF. DR. N. J. POLAK, F. RINSMA, G. H. SECKEL, J. F. STARKE, PROF. J. G. CH. VOLMER, P. VAN VOORST.

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY

TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 26600

UITGEVER: J. MUUSSES — PURMEREND

TELEFOON 77

GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADruk IS GEOORLOofd. ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCIJNT MAANDELIJKS. BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10 —, FRANCO PER POST F 10.24, BUITEN-
LAND F 10.60. MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG

INHOUD

Van de Redactietafel	Blz.	81
Accountants-afdeelingen van banken	"	81
door H. R. Reder		
Accountancy in de Vereenigde Staten van Amerika	"	83
door Dr. J. G. Schoup		
De prijsvorming van den stedelijken bouwgrond	"	85
De Moderne theorieën, door J. Siblesz Jr.		
Archiefklassificatie	"	87
door H. Hymans (vervolg)		
Beslechte geschillen	"	89
Red. Mr. A. E. J. Nysingh		
De getaxeerde polis		
Uit en voor de praktijk	"	92
Red. A. H. Grondel, Abr. Mey, James Polak		
Opgave No. 16 (Onderzoek naar den algemeenen toe- stand en de rentabiliteit van een ijzergieterij-machine- fabriek — Uitwerking opgave No. 13 (Inrichting ad- ministratie van in- en verkoopcontracten bij koffie- importeur)		
Fiscaliteiten	"	94
door J. H. Hageman		
Examens van het Nederl. Instituut van Accountants	"	96
Financieele rekenkunde		
Ontvangen boekwerken	"	96

VAN DE REDACTIETAFEL

Naar aanleiding van ingekomen voorstellen om wijziging te brengen in de wijze waarop, volgens de mededeeling op blad-
zijde 78 in het vorig nummer, de prijswinner wordt aangewezen,
moet deze aanwijzing worden uitgesteld tot na de eerstvolgende
vergadering der Redactie.

ACCOUNTANTS-AFDEELINGEN VAN BANKEN

Het is bekend, dat verschillende banken in ons land zich
een accountants-afdeeling hebben geschapen. Ik acht het nut-
tig, bij wijze van inleiding tot een eventueel in ons maandblad
te houden gedachtenwisseling, aan dit verschijnsel, hetwelk,
hoewel het voor ons beroep zeker niet van belang ontbloomt

is en reeds jarenlang kon worden waargenomen, tot nu toe
in de vakliteratuur niet van de principiële zijde werd be-
keken, enkele beschouwingen te wijden.

Voorop moet ik stellen, dat mijn betoog niet gericht is op
de gevallen, waarin een bank werkt met een vast accountants-
kantoor, dat, zij het in nauwe relatie met de bank, op de ge-
wone wijze de praktijk uitoefent, met eigen naam rapporten
en stukken onderteekent en met eigen personeel werkt; in
deze gevallen wordt, althans wat het beginsel der beroeps-
uitoefening en van de verantwoordelijkheid betreft, van de
gewone accountants-praktijk niet afgeweken.

Ik laat voorts buiten beschouwing de werkzaamheden, die
bevoegde collega's met inzicht in het bedrijfsleven in dienst
van banken kunnen verrichten, waar het geldt het trekken
van conclusies uit jaarrekeningen en andere stukken, op grond
waarvan in vele gevallen door de bank een beslissing moet
worden genomen. Deze werkzaamheden vallen buiten het
contrôle-vraagstuk, dat de kern van onderstaande beschou-
wingen vormt.

En tenslotte wil ik het evenmin hebben over den arbeid,
die door de contrôle-afdeelingen van banken wordt verricht
in de administratie der bank zelf of van haar bijkantoren,
voor zoover deze het karakter draagt van een internen con-
trôle-maatregel. Slechts in zooverre dit niet het geval is, door-
dat de accountant-bankbeambte de balansen der bank onder-
teekent en aldus verantwoordelijkheid naar buiten aanvaardt,
past ook dit onderdeel der werkzaamheden van de accoun-
tants-afdeelingen in mijn beschouwingen.

Het hieronder weergegeven betoog betreft in het bijzonder
het door accountants in vasten dienst van banken bij derden
verrichte contrôlewerk met het doel, een waarborg te schep-
pen voor de juistheid van cijfers en andere gegevens, op grond
waarvan credieten worden beoordeeld en de jegens cliënten
der bank te volgen gedragslijn wordt bepaald. Ten aanzien
van deze werkzaamheden, welke rechtstreeks vallen onder het
begrip „accountantscontrôle” en practisch naast den zelfstan-
digen contrôle-arbeid der public-accountants een afzonderlij-
ke plaats innemen, rijzen enkele vraagpunten, die de moeite
van een nadere beschouwing waard zijn.

Ik geloof niet, dat ik lang behoef stil te staan bij de vraag,
of de banken in beginsel meerdere waarborgen verkrijgen

door het werken met een eigen contrôle-orgaan dan het geval is, indien van de diensten van public-accountants gebruik wordt gemaakt. Geen ter zake kundige zal deze vraag bevestigend beantwoorden, zolang onder „public-accountant” mag worden verstaan de degelijk opgeleide vakgenoot, werkende onder reglementen en voorschriften als bijvoorbeeld die van het Nederlandsch Instituut van Accountants. Meerdere waarborgen voor goed en doeltreffende accountantswerk kunnen door de accountants-afdeelingen van banken zeker niet worden gegeven, zoodat in deze richting de verklaring van het ontstaan dier contrôle-afdeelingen niet behoeft te worden gezocht. Te meer, wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat de bank als voorwaarde voor het crediet kan stellen de verplichting van den cliënt, om zijn accountant regelmatige voorlichting van de bank op door deze aan te geven wijze op te dragen.

Dit vooropstellende, geloof ik, dat hier uitsluitend moet worden gedacht aan de kosten; m.a.w., het ontstaan van de bank-contrôle-afdeelingen vloeit voort uit de overweging, dat het voor de bank noodige accountantstoezicht goedkooper kan worden uitgeoefend vanwege de bank zelf dan door onafhankelijke, het vrije beroep uitoefenende vakgenooten. Dit is, dunkt mij, de kern van de kwestie, die het uitgangspunt moet vormen voor nadere beschouwingen omtrent de beteekenis van het vraagstuk, dat ik hier aan de orde heb gesteld.

Men kan veilig aannemen, dat een vergelijking tusschen het niveau der contrôle-kosten van de banken, die met een accountants-afdeeling werken, met dat van de kosten der contrôle, uitgeoefend in het vrije beroep, inderdaad tot de slotsom zou leiden, dat de banken goedkooper werken dan de vrije beroepsgenooten; de ervaring leert, dunkt mij, voldoende, dat wij, accountants, het in een wedstrijd met „absolute” cijfers zouden moeten afleggen. De vraag ligt echter anders. Niet de absolute cijfers der kosten geven den doorslag bij de beoordeeling van de door de banken uitgeoefende accountants-werkzaamheden ten opzichte van die in de vrije accountantspraktijk, doch de verhouding tusschen deze kosten en het nut van den arbeid, die daarvoor is verricht. Ik meen te kunnen aantonen, dat men, het vraagstuk aldus stellende, tot de slotsom moet komen, dat de ontwikkeling der contrôle-instellingen van de banken berust op een miskenning van de beteekenis der beginselen, waarvoor wij in het vrije beroep reeds sedert jaren hebben gestreden. En dat er uit een economisch oogpunt voor deze instellingen in het bedrijfsleven eigenlijk geen plaats is.

De door de banken verstrekte credieten kunnen worden gesplitst in 2 hoofdsorten, n.l.:

1. Credieten, waarvoor onderpand aanwezig is in den vorm van hypotheeken, ceelen, effecten, vorderingen enz. of van borgtochten.

2. Blanco credieten, voor de beoordeeling waarvan naast een doeltreffend toezicht op de financiële positie grondig inzicht in de winstmogelijkheid van de desbetreffende zaken onmisbaar is.

Wat de sub 1 genoemde groep betreft, is het duidelijk, dat toezicht in den zin van accountants-contrôle geen eerste vereischte is. Wel is het uiteraard ook te dezen aanzien voor de bank van beteekenis, ingelicht te worden omtrent den gang van zaken in de credietnemende bedrijven, doch de beoordeeling der positie van de bank komt in dergelijke gevallen in hoofdzaak neer op een regelmatige taxatie der waarde van het onderpand; een arbeid derhalve, waarbij het begrip administratieve contrôle geheel op den achtergrond geraakt.

Anders is het bij de sub 2 genoemde groep van credieten, waaronder uiteraard ook die posten vallen, welke slechts gedeeltelijk door onderpand zijn gedekt of waarbij de aard van het onderpand (vorderingen bijvoorbeeld) met zich brengt, dat een ruime marge moet worden genomen voor tegenvallers,

en, hoewel formeel onderpand aanwezig is, het risico der bank toch nauw samenhangt met den gang van zaken in de desbetreffende bedrijven. Gemakshalve noem ik al deze credieten „blanco-credieten”. Realiseert men zich de beteekenis van den contrôle-arbeid, die op dit terrein moet worden verricht, om de waarborgen te verkrijgen, welke noodig zijn voor een goede behartiging der belangen van de bank, dan moet men tot de slotsom komen, dat hier vereischt wordt een grondige, systematische contrôle, gericht op het vaststellen der juistheid van de balans en winstrekening en op het verkrijgen van de voor de beoordeeling der risico's onmisbare cijfer-detailleering. Bij blanco-credieten is als eenig stootkussen voor de bank aanwezig het eigen kapitaal der zaken, waaraan de credieten worden verstrekt. Het risico wordt derhalve op de bank overgeheveld, zoodra dit kussen ontoereikend is, om de stooten op te vangen. En de contrôle moet dientengevolge gericht zijn op dit voortdurenden zorg vereischende doel: het voorkomen eener onjuiste verhouding tusschen risico en eigen kapitaal en het tijdig ingrijpen, indien een dergelijke verhouding dreigt te ontstaan.

Er kan geen onderscheid worden gemaakt tusschen de taak van den accountant in vasten dienst eener bank, en die van den public-accountant, waar het geldt, zich een oordeel te vormen omtrent de juistheid der bedrijfsverantwoording en de beteekenis der daaruit voortvloeiende cijfers en gegevens. Het doel, waarmede de contrôle wordt verricht, mag bij den public-accountant ruimer zijn dan bij den accountant-bank-beambte, het middel is bij beiden gelijk. Van kostenbesparing in den zin van arbeidsvermindering kan derhalve geen sprake zijn, indien de contrôle niet teruggedrongen wordt beneden het peil, dat voor doeltreffend werk moet worden aangegeven. Tegen dezen regel van goede beroepsuitoefening wordt naar mijn overtuiging in de praktijk door de banken gezondigd. Met het gevolg, dat een wanverhouding ontstaat tusschen kosten en nuttig effect en voordeelen worden gezien daar, waar zij feitelijk niet aanwezig zijn.

De kostenbesparing kan bij een werkelijk doeltreffende contrôle nimmer van overwegende beteekenis zijn. Ik zie, in het algemeen gesproken, geen enkele reden, waarom de vergoeding voor den arbeid van de leiders der accountants-afdeelingen van banken op een lager niveau zou moeten liggen dan die voor de public-accountants. Opleiding en studie vóór den aanvang van den beroeps-arbeid zijn volmaakt dezelfde, terwijl in de beteekenis en de waarde van het uit te voeren werk evenmin onderscheid kan worden gemaakt; slechts een bekwaam collega is als leider eener dergelijke afdeeling op zijn plaats. Blijft dus de „winstmarge” voor den public-accountant, de opslag op de salarissen der assistenten, die het contrôle-werk grootendeels uitvoeren. Inderdaad kan de bank, die de contrôle slechts behoeft te beschouwen als een sluitstuk, een middel ter bereiking van het eigenlijke doel, de winstgevende crediet-verleening, haar eischen hier lager stellen dan de particulier, die als eenige winstbron het contrôle-werk heeft. Maar is dit van beteekenis? Naar mijn inzicht niet, indien men in aanmerking neemt de grootte van de opslagbasis, de mate, waarin het door den particulier gevraagde winstbedrag door verdeeling voor den enkeling wordt gereduceerd.

Daartegenover staan echter wel onmiskenbare nadelen.

Er is een verschil in beteekenis voor den cliënt tusschen de contrôle door den bank-accountant, wiens positie als zelfstandig deskundige onvermijdelijk wordt verzwakt door den aard van zijn functie, en die van den accountant, die het vrije beroep uitoefent en daardoor in het bedrijfsleven een andere plaats kan innemen. Ik behoeft slechts te wijzen op de talrijke gevallen, waarin de verklaringen van den public-accountant,

die zich een vertrouwenssfeer van eenigen omvang heeft geschapen, buiten het crediet-vraagstuk om van waarde kunnen zijn voor diens cliënten; en waarin hij jegens derden door zijn onafhankelijkheid van bepaalde belanghebbenden invloeden kan doen gelden, welker werking wordt gemist of verzwakt bij het bestaan eener verhouding als die tusschen den accountant-bankbeambte en zijn directie.

Contrôle vanwege de bank kan de gewone accountantscontrole naar mijn overtuiging niet vervangen. Zij blijft, wat haar nuttig effect betreft, ook bij vakkundige uitoefening beperkt tot het enge gebied der crediet-verleening en mist daardoor in vele opzichten economische beteekenis, waaraan de arbeid van den public-accountant voor een groot deel zijn waarde ontleent.

Bovendien gelden bij de controle door de banken de bezwaren der beroepsuitoefening in den vorm eener naamlooze vennootschap, waarop reeds jaren geleden de aandacht is gevestigd; de verantwoordingsplicht van den accountant-bankbeambte jegens zijn directie en jegens de vennootschap, in dienst waarvan hij werkt, doet verhoudingen ontstaan, die met de natuurlijke eischen van geheimhouding en onafhankelijkheid kwalijk in overeenstemming te brengen zijn.

Bij gelijken arbeid, wat aard en omvang aangaat bij doeltreffende controle, derhalve een verschil van niet te onderschatten beteekenis in nuttig effect en aantrekkelijkheid voor den cliënt. Mij dunkt, dat hierbij de keuze op economische gronden ten gunste van de uitoefening der controle in het vrije beroep moet uitvallen. Mindere waarborgen biedt deze arbeid ten opzichte van dien der eigen controle-afdeelingen in beginsel zeker niet; het door de banken nagestreefde doel kan ten minste evengoed door tussenkomst van een public-accountant worden bereikt. Noemenswaard duurder is hij evenmin, terwijl tegenover het geringe kosten-verschil, waarvan hier sprake zou kunnen zijn, voor den cliënt zóó groote voordeelen staan, dat de schaal, bij afweging van nut tegenover kosten, ongetwijfeld ten gunste van het vrije beroep overslaat.

Met moet zich intusschen neerleggen bij hetgeen de banken, die zich de luxe eener controle-afdeeling veroorlooven, in haar eigen belang meenen te moeten doen, al kan de wensch worden uitgesproken, dat op den duur het inzicht in de juiste richting zal worden gewijzigd. Geen vrede kan men echter hebben met het feit, dat sommige banken er bewust naar streven, om credietnemers, die op bredere gronden dan alleen het vergemakkelijken der verhouding tot hun bank de controle der administratie van hun bedrijf aan een public-accountant hebben opgedragen, te brengen tot vervanging der bestaande controle door die vanwege de bank. Inderdaad komen, zooals practisch is gebleken, deze „uitwassen” voor; men kent aan den arbeid van den bestaanden accountant voor zichzelf geen waarde toe, controleert ook zelf, brengt daarvoor een bedrag in rekening en eindigt met het advies, den particulieren accountant te ontslaan, omdat de bank „het toch ook zelf moet doen” en dubbele controle-kosten behooren te worden vermeden. Waarbij er dan terloops op wordt gewezen, dat de bank het bovendien „goedkooper doet”.

De meeste banken in ons land doen gelukkig aan dergelijke praktijken niet mee en ontslaan haar cliënten, die hun administratie door een te goeder naam bekend staand accountantskantoor doen controleeren, van de verplichting, om zich ook nog eens afzonderlijk door de bank te doen controleeren; naar men ervaring neemt men met periodieke besprekingen tusschen een bank-deskundige en den accountant als regel genoeg. Mijn opmerking geldt derhalve slechts uitzonderingen. Ik achtte de zaak echter van voldoende beteekenis, om daarop aan het slot van mijn artikel nog even de aandacht te vestigen.

H. R. R.

ACCOUNTANCY IN DE VEREENIGDE STATEN VAN AMERIKA

Uit een onderhoud, dat ik eenigen tijd geleden met een der vooraanstaande leden van het „Nederlandsch Instituut van Accountants” had, bleek mij dat de accountant hier te lande weinig weet omtrent de organisatie, praktijk en opvattingen zijner Amerikaansche collega's. Amerikaansch hier bedoeld als behoorende tot de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Ik heb er toen enkele Nederlandsche werken over de geschiedenis en de praktijk van het beroep op nageslagen en vond werkelijk zeer weinig en dan nog onvolledige, soms onjuiste gegevens omtrent Accountancy in Amerika. De schrijver die, alhoewel zeer vluchtig, de werkelijke Amerikaansche toestand het dichtst benadert is *J. J. M. H. Nijst* in zijn leerboek van Accountancy, uitgave 1923.

Doel van deze bijdrage is mijne collega's zoo volledig mogelijk in te lichten omtrent den Amerikaanschen public accountant, zijne opleiding, organisatie, werkwijze en zijne positie in het Amerikaansche bedrijfsleven.

GESCHIEDENIS

Accountancy is misschien wel het eenige beroep dat niet door Europeanen van Europa uit in de Vereenigde Staten is binnen gedragen. Reeds in de eerste helft der 19de eeuw kende het Amerikaansche bedrijfsleven zoogenaamde „comptrollers”, die aan een onderneming verbonden, belast waren met het nazien der rekeningen, controle over bescheiden en staten die door de boekhouding aan de directie der onderneming verstrekt werden, maar deze comptrollers traden niet op in de uitoefening van een vrij beroep, gereguleerd door wetten en bepalingen. Hunne positie was die van een beter soort kantoorbediende.

Het is *Charles Waldo Haskins*, die de grondslag legde voor het vrije beroep van public accountant in de Vereenigde Staten.

Zijne korte biografie moge hier volgen:

Hij werd geboren in Brooklyn in 1852 en studeerde daar aan de Polytechnische School. In 1867 kwam hij in betrekking bij de North River Construction Company en gaf reeds van den aanvang blijk van ongewone belangstelling in de administratie der maatschappij. Daarna maakte hij een reis naar Europa en was gedurende enkele jaren in Frankrijk, Engeland en Duitschland op technisch gebied werkzaam. Teruggekeerd in de Staten werd hij in het bankbedrijf van zijn vader opgenomen doch ging spoedig over naar de North River Construction Company, waar hij de functie van „general bookkeeper and comptroller” gedurende eenige jaren bekleedde en een groote ervaring van het controlewezen opdeed. In dezelfde positie werd hij nadien werkzaam bij de West Shore Railway en toen deze maatschappij door de Van der Bilt trust werd opgeslokt vestigde *Haskins* zich als public accountant te New-York in het jaar 1885.

Zijne reputatie en capaciteiten waren reeds bij de grootste bedrijven in de Staten bekend en als public accountant kreeg hij niet alleen opdrachten van handels- en industriële ondernemingen maar werd ook aangezoekt tot controle van en advies in de budgetten van verschillende Staten en Gemeenten. De Amerikaansche Senaat benoemde in 1893 een Commissie ter verbetering van de Administratieve en Financiële Organisatie der Vereenigde Staten. In deze z.g. „Doekery Commission” had *Haskins* als administratie-expert zitting naast nog een andere public accountant *E. W. Sells*. Deze twee accountants bleken al spoedig de meest vooraanstaande leden der Commissie te zijn en in het rapport door den voorzitter en leden uitgebracht, werd dan ook eenparig erkend, dat zij *alleen* in staat geweest waren de oude methode minutieus te analyseeren en praktische betere werkwijzen te ontwerpen. Bij de toepassing der nieuwe methoden bleek dat de Staat een bezuiniging van \$ 600.000 per jaar